

Miksi asiakkailta kysellään kummallisia?

Sijoitus-Invest 2013

- Suomen rahoitus- ja vakuutusvalvontaviranomainen
- Valvoo mm. pankkeja, vakuutus- ja eläkeyhtiöitä, sijoituspalveluyrityksiä, rahastoyhtiöitä, arvopaperikeskusta ja pörssiä
- Lisäksi valvoo listayhtiöiden tiedonantovelvollisuutta ja kaupankäyntiä arvopapereilla

- Asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen
 - Kuka on velvollinen tuntemaan omat asiakkaansa ja miksi?
 - Sääntely ja velvoitteet
 - Asiakkaan tunteminen – mitä se on käytännössä?

- Mitä on rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen ja miten niitä estetään?
 - Määritelmät ja sääntely
 - Käytännön toiminta
 - Kansainväliset finanssipakotteet
 - Finanssivalvonnan tehtävät

- Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä (503/2008)
- Laki luottolaitostoiminnasta 145 §
Sijoituspalveluyrityslaki 69 §
Sijoitusrahastolaki 144 §
Maksulaitoslaki 39 §
Arvo-osuusjärjestelmälaki 29 b §
 - Asiakkaan tunteminen, Finanssivalvonnan norminantovaltuus
- Asetukset ja päätökset:
 - VNA 616/2008 – PEP-määrittely ja ilmoituksen tekeminen
 - VNp 78/2009 – EU:n ulkopuoliset maat (3rd "equivalent countries")
 - VNp 1022/2010 – Tehostettu tuntemisvelvollisuus: Iran ja Pohjois-Korea
- EU:n asetus 1781/2006 maksajan tietojen toimittamisesta varainsiirron mukana ("maksajantietoasetus")
- YK:n ja EU:n finanssipakotteet

Ketkä ovat velvollisia tuntemaan asiakkaansa?

- Finanssisektori kokonaisuudessaan
 - Luottolaitokset, sijoituspalveluyritykset, rahastoyhtiöt, vakuutusyhtiöt, maksupalveluja tarjoavat, valuutanvaihtoyritykset
 - Myös muut vastaavaa toimintaa harjoittavat yritykset, joista kaikki eivät ole Finanssivalvonnan toimilupa- tai muita valvottavia
- Kiinteistönvälittäjät
- Kirjanpito-, tilintarkastus- ja veroneuvontapalveluja tarjoavat
- Asianajajat ja lakimiehet silloin, kun ne tarjoavat muita kuin oikeudenkäyntiin liittyviä ”konsulttipalveluja”
- Vedonlyönti-, totopeli- ja pelikasinotoimintaa harjoittavat
- Valmisyhtiökauppiaat (”trust and company service providers”)
- Tavaroita myyvät/välittävät kauppiaat, jos ne ottavat vastaan yli 15 000 euron käteissuorituksen

- Tuntemisvelvollisilla on laissa asetetut velvoitteet asiakkaiden tuntemiseksi ja riskienhallintamenetelmien kehittämiseksi.
- *”Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskienhallintaa koskevat, ilmoitusvelvollisen toiminnan luonteeseen ja laajuuteen nähden riittävät menetelmät”*
- *”Riskejä arvioidessaan ilmoitusvelvollisen on otettava huomioon toimialaansa, tuotteisiinsa, palveluihinsa, teknologian kehitykseen ja asiakkaisiinsa liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit.”*
 - Osoitettava valvovalle viranomaiselle, että asiakkaiden tuntemista ja jatkuvaa seurantaa koskevat menetelmät ovat riittävät
 - Lisäksi riittävät sisäiset ohjeet sekä henkilökunnan koulutus ja suojele

Asiakkaan tuntemisen osa-alueet

- Asiakkaan **tunnistaminen** (identifiointi)
- Asiakkaan henkilöllisyyden **todentaminen** (verifiointi)
- Asiakkaan **edustajan** tunnistaminen ja tarvittaessa henkilöllisyyden todentaminen
- **Tosiasiallisen edunsaajan** tunnistaminen ja tarvittaessa henkilöllisyyden todentaminen (mm. yli 25 % omistus, määräysvalta)
- **Tietojen hankkiminen** asiakas-/liikesuhteen tarkoituksesta ja laadusta (tietojen hankkiminen asiakkuudesta)
- **Tietojen dokumentointi** ja säilyttäminen määräajan
- **Jatkuvan seurannan** järjestäminen riskiperusteisesti
- **Selonottovelvollisuuden** noudattaminen (epäily)
- Ilmoitusvelvollisuus rahanpesun selvittelykeskukselle

Normaali asiakkaan tunteminen

- yhtiön asettama perustaso

Yksinkertaistettu asiakkaan tunteminen

- Asiakas on luottolaitos, sijoituspalveluyritys, rahasto- tai vakuutusyhtiö, julkisen kaupankäynnin kohteena oleva yhtiö, Suomen viranomainen
- Laissa määritellyt vakuutustuotteet, sähköinen raha ja rahoitustuotteet
- Jatkuva seuranta järjestettävä

Tehostettu asiakkaan tunteminen

- Kirjeenvaihtajapankkisuhde tai vastaava liikesuhde ETA-alueen ulkopuolisen tahon kanssa
- Asiakkaana poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö
- ”Etätunnistaminen”
- Tuotteet, maksut tai muu liittymäkohta valtioihin, joiden rahanpesun ja terrorismin rahoituksen vastaiset toimet eivät ole riittäviä (esim. valtio on finanssipakotteiden kohteena, VNP 1022/2010)
- Omaan arvioon ja asiakkaan tuntemiseen perustuvat suuremman riskin asiakkuudet

Erilaisia tunnistamis- ja todentamistapoja

- Tapaaminen henkilökohtaisesti
 - Tunnistaminen + henkilötietojen oikeellisuuden todentaminen luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevien asiakirjojen tai tietojen perusteella
 - Todentamisasiakirjat
- Ei henkilökohtaista tapaamista (tehostettu tunnistamisvelvollisuus)
 - Vahva sähköinen tunniste (Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista)
 - Pankkien Tupas-tunniste, mobiilitunniste
 - Postin saantitodistus
 - Postin ”turvakirje” (posti toimii asiamiehenä, rahanpesulain vaatimukset huomioitu)
- ”Ulkoistaminen”, asiamies, muu yhteistyötaho
 - Sopimus, ohjeet, valvonta, asiakastietojen luovuttaminen

- Poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö (politically exposed person, PEP) = henkilö, joka on viimeksi kuluneen vuoden aikana toiminut **toisen valtion**...
 - valtion- tai hallituksen päämiehenä, ministerinä,
 - parlamentin jäsenenä,
 - korkeimman oikeuden, perustuslakituomioistuimen tai muun vastaavan oikeuselimen jäsenenä,
 - keskuspankin johtokunnan jäsenenä,
 - suurlähettiläänä,
 - puolustusvoimien kenraalikuntaan kuuluvana upseerina,
 - valtionyritysten hallinto-, johto- ja valvontaelimen jäsenenä tai nimittämänä jäsenenä EU:n parlamentissa, komissaarina tai jäsenenä EU-tuomioistuimessa tai EU-tilintarkastuselimessä

- PEPin perheenjäsenet
 - Aviopuoliso tai kumppani, joka rinnastetaan aviopuolisoon
 - Lapset ja heidän aviopuolisonsa tai em. kumppanit
 - Vanhemmat
- PEPin läheiset yhtiökumppanit
- Palveluntarjoajan menettelyt
 - Ylemmän johdon hyväksyntä asiakas-/liikesuhteen aloittamiseksi
 - Varojen alkuperän selvittäminen
 - Liikesuhteen jatkuva seuranta
 - PEP-statuksen toteaminen mm. tiedustelemalla asiakkaalta
 - Ei olemassa virallisia rekistereitä PEPeistä

- Tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen
- Tosiasiallisella edunsaajalla (beneficial owner) tarkoitetaan:
 - Luonnollista henkilöä, jonka hyväksi liiketoimi toteutetaan tai
 - Jos asiakas on oikeushenkilö, sitä luonnollista henkilöä, jonka määräysvallassa asiakas on
 - Luonnollisella henkilöllä katsotaan olevan oikeushenkilössä määräysvalta, kun hänellä on enemmän kuin 25 prosenttia osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä tai oikeus nimittää tai erottaa enemmistö hallituksen jäsenistä
- Tavoitteena on
 - asiakkaan omistusrakenteen ymmärtäminen ja
 - asiakassuhteeseen liittyvien mahdollisten väärinkäytösriskien tunnistaminen

- Asiakkaan tuntemiseksi hankittavien tietojen laajuus voi vaihdella
 - Taustalla tuntemisvelvollisen tekemät riskiarviot erilaisten asiakassuhteiden ja tarjottavien palveluiden vaikutuksista sen toimintaan
- Tuntemisvelvollisen hankittava tietoja
 - Asiakkaan toiminnasta, tämän liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta sekä perusteet palvelun ja tuotteen käyttämiselle
 - Asiakkaan edustajista, tosiasiallisista edunsaajista, omistussuhteista, taloudellisesta asemasta ja varojen alkuperästä
- Riittävien tietojen hankkiminen asiakassuhteesta
 - Mahdollistaa tavanomaisesta poikkeavien liiketoimien havaitsemisen asiakassuhteen aikana ja
 - Tukee selonotto- ja ilmoitusvelvollisuuden noudattamista

- Tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen sekä asiakkaan tuntemiseksi hankitut tiedot pitää dokumentoida ja säilyttää siten, että tuntemisvelvollinen pystyy jälkeenpäin osoittamaan viranomaisille, miten kukin asiakas on tunnistettu, mihin asiakirjaan tai tietoihin tunnistaminen on perustunut ja kuka asiakkaan on tunnistanut
- Lisäksi säilytysvelvollisuus koskee tietoja asiakkaan toiminnan laadusta, oikeushenkilön varsinaisesta toimialasta, toiminnan laajuudesta sekä tietoja valvottavan tarjoamista palveluista ja niiden käytöstä

- Asiakkaan tuntemistietojen käsittely on henkilötietolaissa (8 §:n 1 momentin 4 kohta) tarkoitettua sallittua tietojen käsittelyä
 - Henkilötietojen asianmukainen säilyttäminen, käsittely, salassapito ja suojaaminen tulee suunnitella ja toteuttaa huolellisesti
- Asiakkaiden henkilötiedot tulee päivittää säännöllisesti
 - Päivittäminen voidaan tehdä tuntemisvelvollisen oman riskiperusteisen arvioinnin perusteella ja joustavasti, esimerkiksi asiakastapaamisen yhteydessä tai kun asiakkaan kanssa solmitaan uusia sopimuksia

- **Jatkuva seuranta** tarkoittaa tuntemisvelvollisen toimia, joiden avulla se seuraa asiakassuhteita ja palveluiden käyttöä ja varmistuu siitä, että asiakkaan toiminta vastaa sitä kokemusta ja tietoa, joka tuntemisvelvollisella on asiakkaasta ja tämän liiketoiminnasta
 - Tavoitteena kehittää asiakaskunnan tuntemista ja siten edistää normaalista poikkeavien liiketoimien havaitsemista, sekä estää ja paljastaa väärinkäytöksiä
- Jatkuvan seurannan pitää olla toiminnan laajuuteen ja asiakassuhteiden riskeihin nähden **järjestelmällistä ja kattavaa**
- Jatkuvan seurannan tarpeet ja menetelmät vaihtelevat
 - Menetelmät voivat olla sekä automatisoituja ratkaisuja että manuaalisia menetelmiä tai näiden yhdistelmiä
 - Seuranta voidaan kohdistaa eri menetelmillä eri liiketoimiin ja palveluihin
 - Henkilöstön valppaus ja ammattitaito ovat edelleen keskeisiä keinoja poikkeavien liiketoimien havaitsemisessa – järjestelmien avulla tapahtuva seuranta tukee manuaaliseurantaa

- Tuntemisvelvollisen pitää tutkia ("ottaa selvää") tavanomaisesta poikkeavat toimeksiannot tai liiketoimet
- Tavanomaisesta poikkeava toimeksianto tai liiketoimi, esim.
 - Rakenne tai suuruus epätavanomainen
 - Poikkeaa tuntemisvelvollisen koon tai toimipaikan suhteen tavanomaisesta
 - Ei ilmeistä taloudellista tarkoitusta
 - Ei sovi yhteen asiakkaan taloudellisen tilanteen tai muiden liiketoimien kanssa
- Tuntemisvelvollinen voi tehdä "rahanpesuilmoituksen" eli ilmoituksen epäilyttävästä liiketoimesta
 - Jos liiketoimi on selvittelyn jälkeen edelleen epäselvä
 - Ilmoitus tehdään rahanpesun selvittelykeskukselle
 - Rahanpesuilmoitus ei ole rikosilmoitus

- Rahanpesua on rikoksella hankittujen varojen **alkuperän** häivyttäminen siten, että varat vaikuttavat laillisesti hankituilta (RL 32 luvun 6 -10 §§)
- Terrorismin rahoittamiseen syyllistyy se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen laissa määriteltyjä terroritekoja (RL 34 a luvun 5 §)
 - voi tapahtua myös laillisesti hankituilla varoilla – huolellisuusvelvollisuus kohdistuu myös varojen **kohteeseen**, ei pelkästään alkuperään
- Tuntemisvelvollinen (tai sen toimihenkilö) voi syyllistyä tuottamukselliseen rahanpesuun esimerkiksi silloin, jos se avustaa tai neuvoo asiakasta sijoitustoiminnassa, peiteyhtiöiden perustamisessa tai varojen siirrossa, vaikka sillä on aihetta suhtautua epäillen asiakkaan liiketoimiin

Miten rahanpesua ja terrorismin rahoittamista estetään?

- Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen perustuu kansainvälisiin standardeihin
- Sääntelyllä pyritään siihen, että globaaleilla rahoitusmarkkinoilla noudatetaan yhtenäisiä asiakkaan tuntemista koskevia menettelytapoja
- Tärkeässä roolissa on OECD:n alaisuudessa toimiva, hallitusten välinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastainen toimintaryhmä FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering)
 - FATFin 40:ää suositusta noudatetaan laajalti maailmassa
- EU:n rahanpesudirektiivit perustuvat FATFin suosituksiin
- Kansalliset lait perustuvat EU:n rahanpesudirektiiveihin

- Kansainvälisillä finanssipakotteilla tarkoitetaan pakotteiden kohteena olevien tahojen varojen tai muiden taloudellisten resurssien jäädyttämistä
 - Lisäksi varojen sekä muiden taloudellisten resurssien luovuttaminen asetuksissa mainituille tahoille suoraan tai epäsuorasti on kiellettyä
 - Pakotteiden kohteeksi asetettuja tahoja ei saa ottaa asiakkaaksi eikä tarjota niille palveluita. Finanssipakotteiden noudattamiseksi tuntemisvelvollisten on tarkistettava asiakas- ja muut rekisterinsä säännöllisesti ja seurattava lähteviä ja saapuvia maksuja.
- YK:n turvallisuusneuvosto on merkittävin pakotteita asettava taho, mutta myös EU tai yksittäiset valtiot voivat asettaa pakotteita
- Talouspakotteita käytetään yhä useammin maailmanlaajuisiin terrorismin vastaisiin toimiin.
- Finanssipakotteiden lisäksi on myös muita kansainvälisiä pakotteita, mm. vienti- ja tuontikiellot sekä lento- ja matkustuskiellot
- **Pakotteet velvoittavat tuntemisvelvollisia**

- Fokuksemme on asiakkaiden tuntemiseen liittyvän sääntelyn noudattamisen valvonta ja tähän liittyvä ohjeistus ja tiedotus
- Tavoitteenamme on varmistaa, että finanssimarkkinoilla toimivat ovat luotettavia ja ammattitaitoisia
 - Asiakkaiden tuntemiseen liittyvän sääntelyn tavoite on kehittää ilmoitusvelvollisten asiakassuhteisiin liittyvää riskienhallintaa
 - Sääntely antaa myös työkaluja torjua väärinkäytöksiä, talousrikollisuutta ja harmaata taloutta
 - Tuntemisvelvollisen ei tarvitse tuntea rikoslain tunnusmerkistöjä, vaan havaita ja ilmoittaa toimialalla epätavallisista ja epäilyttävistä liiketoimista
- Teemme läheistä yhteistyötä mm. KRP:n, rahanpesun selvittelykeskuksen, ministeriöiden ja muiden valvontaviranomaisten sekä valvottaviemme edunvalvontaorganisaatioiden kanssa
- Osallistumme erilaisiin koti- ja ulkomaisiin sääntelyhankkeisiin

- Sivulla on tietoa pankkipalvelujen käyttäjille, vakuutusasiakkaille, säästäjille kuin sijoittajillekin
- Sekä tietoa erilaisista finanssimarkkinoilla tarjottavista tuotteista ja palveluista
- Sivulla kuvataan mm.
 - palveluntarjoajia
 - tuotteiden ja palveluiden ominaisuuksia ja riskejä
 - sopimusten tekemistä sekä
 - menettelytapoja ongelmatilanteissa

Finanssiasiakas.fi

PUOLUEETON LÄHTEESI

- Tutustu osoitteessa Finanssiasiakas.fi

Maarit Pihkala
lakimies

maarit.pihkala@finanssivalvonta.fi
puh. 010 831 5240

Finanssivalvonta.fi

Finanssiasiakas.fi